

Εκπαιδευτήρια Ζηρίδη

Λύκειον «Η ΑΘΗΝΑ»

Πολυεδρικό διδακτικό δρώμενο

2001

Οδύσσεια και «Οδύσσεια»

Η μικρή και η μεγάλη

Η δική μας και η άλλη

Α. Μαδαμόπουλος

A. Μέρος

Αγαπητοί μας συμμαθητές

- A.** Θα αναρωτιέστε βέβαια για ποιο λόγο συγκεντρωθήκαμε όλοι εδώ σήμερα, λίγες μέρες πριν αρχίσουν οι διαγωνισμοί μας του Ιουνίου.
- B.** Σας καλέσαμε, εμείς οι μαθητές του Α₁ και Α₂, για να μοιραστούμε μαζί σας κάποιους προβληματισμούς μας αλλά και να σας δείξουμε τη δουλειά μας.
- A.** Το θέμα μας είναι η Ομηρική Οδύσσεια που για έναν ολόκληρο χρόνο μας απασχόλησε φέτος στα μαθήματά μας.
- B.** Είναι αλήθεια ότι στην αρχή μάς δυσκόλεψε. Δεν ήταν απλά ένα παραμύθι, όπως το γνωρίσαμε στο Δημοτικό, μέσα από περιλήψεις και εικονογραφημένα βιβλία.
- A.** Το ηθικό θέμα της Οδύσσειας στο Προοίμιο.
- B.** Το αναλογικό παράδειγμα του Αίγιου.
- A.** Η αρχή «κατά το εικός και αναγκαίον».
- B.** Η λειτουργία της Ομηρικής παρομοίωσης.
- A.** Τυπικές σκηνές και τυπικά επίθετα.
- B.** Ενανθρωπίσεις και επιφάνειες θεών.
- A.** Οι εγκιβωτισμένες αφηγήσεις.
- B.** Οι αναγνωρισμοί. Κοινοί τόποι και αποκλίσεις.
- A.** Πρωτόγνωρα και δύσκολα.
- A.** Μα και όμορφα όλα αυτά. Διεισδύαμε μεθοδικά. Μελετούσαμε το αρχαιότερο Ευρωπαϊκό κείμενο. Δεν ήταν ένα παραμύθι.

- Β.** Ήταν λογοτεχνία. Ποίηση μεγάλης πνοής, που τη βιώναμε στίχο, στίχο, μέρα με τη μέρα.
- Α.** Μέσα στους ήρωες του έπους ήρωες κι εμείς. Ήρωες αναγνώστες που επιχειρήσαμε τη δική μας Οδύσσεια, που στοχεύαμε στη δική μας Ιθάκη: την πλήρη κατάκτηση του έπους.

****

- Γ.** Για καλή μας αλλά και για κακή μας τύχη γνωστό τηλεοπτικό κανάλι επέλεξε το φετινό χειμώνα για να προβάλει τη δική του Οδύσσεια σε δύο επεισόδια.
- Δ.** Χολιγουντιανή υπερπαραγωγή, που μέσα σε τρεις ώρες προσπάθησε να χωρέσει το μέγα των Ιώνων έπος.
- Γ.** Οι περισσότεροι από εμάς παρακολουθήσαμε την ταινία και μας άρεσε. Έτσι ξαναγυρίζαμε στην εικόνα και μάλιστα κινούμενη.
- Δ.** Όμως είχαμε να αντιμετωπίσουμε ένα σοβαρό πρόβλημα. Ποια ήταν η πραγματική Οδύσσεια;

Η μικρή ή η μεγάλη;

Η δική μας, αυτή που επεξεργαζόμασταν με τους καθηγητές μας στο σχολείο, ή η άλλη, της τηλεόρασης;

- Γ.** Γρήγορα δώσαμε την απάντηση, γιατί δεν είμασταν πια μωρά. Η δική μας ήταν η πραγματική. Θέλαμε όμως να αποδείξουμε τη μη αυθεντικότητα της άλλης, κι ας μας άρεσε, όπως μας αρέσουν όλες οι περιπετειώδεις ταινίες.
- Δ.** Αποφασίσαμε, λοιπόν, να μελετήσουμε και να κρίνουμε αυτή την ταινία. Χωρίς πάθος. Με αντικειμενικότητα.

- Γ.** Οργανωθήκαμε. Χωριστήκαμε σε επιτροπές και ορίσαμε τα θέματά μας. Σε επιτροπές ελέγχου της πιστότητας και της ποιότητας της ταινίας.
- Δ.** Να ελέγξουμε το περιεχόμενο.
- Γ.** Τη δομή της.
- Δ.** Τους τόπους, τα κτίσματα, τα αντικείμενα.
- Γ.** Τα ανθρώπινα και τα θεϊκά πρόσωπα.
- Δ.** Να συγκεντρώσουμε τα πλεονεκτήματα της ταινίας, να υπερασπιστούμε δηλ. τα πλεονεκτήματα της εικόνας.
- Γ.** Να προβάλουμε τα πλεονεκτήματα του πρωτοτύπου, της επικής αφήγησης, δηλαδή του λόγου.

****

- Ζ.** Τα στοιχεία είναι από την Οδύσσεια του Ομήρου όμως δεν ανταποκρίνονται ως ιστορίες στην Οδύσσεια του Ομήρου.
- Ε.** Είναι αυθαίρετη, παράλογη, υπερρεαλιστική, κατασκευή που γοητεύει ίσως με την πρωτοτυπία της αλλά περιέχει και στιγμές που δεν είναι από την Οδύσσεια του Ομήρου.
- Ζ.** Πάνω σ' αυτό το μοντέλο, των αυθαίρετων συγκολλήσεων και αναμειξών, χτίστηκαν και οι αγαπημένες μας σειρές Ηρακλής και Ζίνα.
- Ε.** Εποχές διαφορετικές, πρόσωπα αποσπασμένα από διαφορετικούς μύθους, κώροι επιλεγμένοι από διαφορετικές ηπείρους συνδέθηκαν μεταξύ τους σχεδόν τυχαία σ' ένα θέαμα συναρπαστικό αλλά παράλογο. Η παραχάραξη έτσι εκτόπισε την αλήθεια. Το κίβδηλο επιβλήθηκε και απέκρυψε το αυθεντικό.

- Z.** Η κολιγουντιανή βέβαια Οδύσσεια δε φτάνει συχνά στις ακρότητες των σειρών, δεν παύει όμως να είναι μια ελεύθερη διασκευή μυθολογικού και επικού υλικού που δεν αντλείται πάντα από την Οδύσσεια του Ομήρου και δε σέβεται πάντα το μοναδικό επικό αριστούργημα.

****

1. Σχόλια για το μύθο

- H.** Τώρα που έχει ολοκληρωθεί στις τάξεις μας η διδασκαλία του Ομηρικού έπους είμαστε όλοι σε θέση να γνωρίζουμε σε ποια σημεία η ταινία σεβάστηκε ή πρόδωσε το κείμενο. Θα μας απασχολήσει μόνο η προδοσία με τη μορφή της προσθήκης, της παράληψης ή της παρακάραξης – παραφθοράς.
- Θ.** Προσθήκες – Η γέννηση του Τηλέμαχου
– Η εκστρατεία στην Τροία και η άλωσή της με το τέχνασμα του Δούρειου Ίππου.
– Ο μύθος του Λαοκόοντα στην αρχή της ταινίας.
– Η ζωή του Οδυσσέα με τη βασιλική οικογένεια στην Ιθάκη πριν το μισεμό του.

Και άλλες πολλές.

- 1.** Παραλείψεις – Τα συμβούλια των θεών.
– Οι περιπέτειες του Οδυσσέα στους Κίκονες, τους Λωτοφάγους, στο νησί του Ήλιου.
– Από τη ραψ. β το όνειρο της Ναυσικάς, το τόπι, οι αφηγήσεις του Οδυσσέα στους Φαίακες, η συμμετοχή του σε αγώνες και η διάκρισή του, τα δώρα των Φαίακων και τη μέριμνα του Οδυσσέα γι' αυτά.

- Το ταξίδι του Τηλέμαχου στην Πύλο.
- Η συνάντηση του Οδυσσέα με τις ψυχές των ηρώων του Τρωικού πολέμου στη Νέκυια και η ολοσχερής παράλειψη της 2^{ης} Νέκυιας.

H. Παραχαράξεις Εδώ τα πράγματα γίνονται σοβαρά γιατί αλλοιώνεται ο μύθος και δημιουργείται μεγαλύτερη σύγχυση.

- Τον Τηλέμαχο δεν τον παρακινεί η Αθηνά – Μέντης να αρχίσει την αναζήτηση αλλά η Πηνελόπη.
- Ο Τηλέμαχος γυρνά από τη Σπάρτη με τη βεβαιότητα ότι ο πατέρας του είναι νεκρός. Για το αντίθετο όμως μας βεβαιώνει η ραψ. δ

H. Υποβαθμίζεται η ύβρις του Οδυσσέα. Δεν προβάλλεται ως αιτία των παθών του η τύφλωση του Πολύφημου, αλλά η αχαριστία του προς τον Ποσειδώνα, όταν είχε βοηθήσει να υιοθετηθεί από τους Αχαιούς το σχέδιό του για την άλωση της Τροίας.

Θ. Ως ηθικό θέμα της Οδύσσειας ακούμε από το στόμα του Ποσειδώνα δύο φορές ότι οι άνθρωποι πρέπει να σέβονται τους θεούς και ότι χωρίς αυτούς δεν είναι τίποτα. Εμείς όμως γνωρίζουμε ότι το ηθικό θέμα της Οδύσσειας είναι ότι ο καθένας πληρώνει για τα σφάλματά του, δηλ. το θέμα της ευθύνης του ελεύθερου ανθρώπου απέναντι στον εαυτό του.

I. Στην Κυκλώπεια παραποιείται ο τρόπος απόδρασης του Οδυσσέα και των συντρόφων του. το φανταστικό εύρημα, της παραπλάνησης του Κύκλωπα από τον αυλιτή που του κοστίζει μάλιστα και τη ζωή

του, υποβαθμίζει την τελευταία πραγματική επινόηση του Οδυσσέα, να δέσει δηλ. τους συντρόφους του κάτω από τα αρνιά.

- Κ.** Ο Τηρεσίας στον Άδη δεν αποκαλύπτει στον Οδυσσέα ποιος θεός τον κατατρέχει, αλλά του προγραμματίζει κατά κάποιο τρόπο τον νόστο του και τον προειδοποιεί για τα πάθη του.
- Η.** Ο Οδυσσέας χάνει όλους τους συντρόφους του στη Χάρυβδη, ενώ εμείς γνωρίζουμε ότι χάθηκαν από δικό τους σφάλμα στο νησί του Ήλιου.
- Θ.** Η αναγνώριση από τον Τηλέμαχο είναι πρώτη στο έπος, δεύτερη όμως στην ταινία. Η αλλαγή της σειράς δείχνει, ότι ο σεναριογράφος δεν εκτίμησε σωστά τη σημασία αυτού του 1^{ου} αναγνωρισμού για τον σχεδιασμό και την επιτυχία της μνηστηροφονίας.
- Ι.** Πριν τη μνηστηροφονία βλέπουμε στην ταινία τον Τηλέμαχο να συγκρούεται με τον Αντίνοο και να ετοιμάζεται να τον σκοτώσει. Εμείς γνωρίζουμε ότι ο καυγάς έγινε ανάμεσα στον Ίρο και τον Οδυσσέα – ζητιάνο.
- Κ.** Ο Οδυσσέας συμμετέχει στον αγώνα τοξοβολίας χωρίς τη μεσολάβηση της Πηνελόπης, που, όπως μας πληροφορεί το έπος όρισε μάλιστα γι' αυτόν διαφορετικά βραβεία.
- Η.** Θα σταματήσουμε όμως σ' αυτό το σημείο, γιατί δε θα μας έφταναν πολλές ώρες να αναφερθούμε σε όλες τις περιπτώσεις.
- Θ.** Είδαμε πολλά που μας παραξένεψαν, άλλα που μας θύμωσαν. Γελάσαμε όμως πολύ, όταν είδαμε τις παρακώρες της Κίρκης να ταΐζουν, όχι με καρπούς αλλά με ανθοπέταλα λωτού τους

συντρόφους του Οδυσσέα, προκειμένου να τους κάνουν να λησμονήσουν την πατρίδα τους.

I. Πλίνθοι και κέραμοι...

Η δύο μύθοι σε έναν;

K. Στενοχωρηθήκαμε, τέλος, όταν όσο κι αν ψάξαμε, πουθενά δε συναντήσαμε τον Φήμιο, τον αιιδό. Ο Όμηρος όμως έχει τιμήσει τη συντεχνία του στο έπος.

2. Σχόλια για τη δομή

A. Η αφήγηση στην ταινία παρουσιάζει τα γεγονότα με τη σειρά που συνέβησαν.

M. Έτσι όμως εξαφανίζονται οι εγκιβωτισμένες αφηγήσεις του Οδυσσέα προς του Φαίακες. Για να πούμε την αλήθεια, δεν εξαφανίζονται οι ίδιοι ιστορίες αλλά ο αφηγητής Οδυσσέας, που ο βασιλιάς Αλκίνοος ενθουσιασμένος τον παρομοίασε με αιιδό. Οι ιστορίες που εξαφανίζονται σίγουρα είναι οι πλαστές του Οδυσσέα.

A. Καταργείται επίσης η τριμερής διαίρεση του έπους.

α. Αναζήτηση – Τηλεμάχεια

β. Φαιακίδα – νόστος

γ. Εκδίκηση – Μνηστηροφονία.

M. Πρώτο και δεύτερο μέρος συμπλέκονται σε μια αφήγηση εκ περιτροπής δίνοντας την εντύπωση της παράλληλης δράσης Οδυσσέα – Τηλέμαχου σε χρονικές στιγμές που αυτή ήταν αδύνατη. Κανένας λόγος δε γίνεται στην Οδύσσεια για τα χρόνια του

Τηλέμαχου από τη γέννησή του μέχρι το συμβούλιο των θεών ενώ ο σκηνοθέτης της ταινίας παρακολουθεί στενά την ανατροφή του.

- Λ.** Η κατάργηση των Απολόγων και η ενσωμάτωση των περιπετειών που περιέχουν στην εξιστόρηση, του νόστου καταργεί πλήρως το ημερολόγιο της Οδύσσειας. Έτσι η αφηγημένη δράση των σαράντα ημερών της Οδύσσειας διογκώνεται δραματικά στην ταινία σε δράση είκοσι χρόνων τουλάχιστον.
- Μ.** Η διευθέτηση του αφηγηματικού χρόνου κατά τη γνώμη μας είναι ένα από τα στοιχεία εκείνα που καθιερώνουν το ομηρικό έπος ως αριστούργημα τεχνικής. Έτσι η μη αξιοποίηση του στοιχείου αυτού, από τον σεναριογράφο και τον σκηνοθέτη, καταδεικνύει περίτρανα την ατομία τους να δοκιμαστούν στα δύσκολα.

3. Τόποι – κτίσματα – πράγματα

- Ν.** Οι τόποι της ταινίας έχουν επιλεγεί με ιδιαίτερη προσοχή. Οι εξωτερικοί χώροι στους οποίους διαδραματίζονται τα γεγονότα θυμίζουν έντονα το ελληνικό τοπίο, κυρίως η Ιθάκη.
- Ξ.** Το θαλασινό τοπίο, το ανοικτό πέλαγος, είναι βέβαια πλαστό δημιούργημα, αποτέλεσμα των οπτικών εφέ. Οι διάφοροι τόποι που επισκέπτεται ο Οδυσσεύς είναι κι αυτοί πλαστοί, δημιουργήματα ευφυών καλλιτεχνών και ικανών τεχνιτών στα στούντιος του Χόλιγουντ.
- Ο.** Ως νησί της Καλυψώς βλέπουμε ένα νησί θερμών πηγών κατοικημένο από πανέμορφες νεράιδες, χωρίς όμως την ποικιλία της χλωρίδας που με τόση επιμονή και παραστατικότητα

περιγράφει ο Όμηρος. Δεν είναι λοιπόν το ειδυλλιακό τοπίο εκείνο που θα μπορούσε να μαγέψει τον Οδυσσέα αλλά οι περιποιήσεις της θεάς προς τον ήρωα. Δεν καταλάβαμε, τέλος, τι ρόλο έπαιζαν τα τόσα χειροποίητα χαλιά που στέγνωναν στις πέτρινες πλύστρες.

- N.** Το νησί της Κίρκης, πάλι, είναι κι αυτό μια φανταστική κατασκευή που δεν ανταποκρίνεται στις πληροφορίες του κειμένου. Εκεί δεν περιγράφεται εξάλλου. Εμείς το είδαμε περισσότερο σαν αιγυπτιακό οικοδόμημα παρά σαν αρχαίο ελληνικό. Μπορεί ο Κόπολα να τοποθέτησε τον νησί της Κίρκης στην Αίγυπτο.
- Ξ.** Ο τόπος του Άδη, όμως, πιστεύουμε ότι αποδίδεται θαυμάσια, αν και παρουσιάζει λεπτομέρειες για τις οποίες κανένας λόγος δε γίνεται στην Οδύσσεια. Μας εντυπωσίασαν τα πολλά επίπεδα που οδηγούν κλιμακωτά στο πύρινο βάθος της γης.
- Ο.** Τα ανάκτορα του Αλκίνοου αλλά και του Μενέλαου στη Σπάρτη διασώζουν στοιχεία της μυκηναϊκής αρχιτεκτονικής. Το παλάτι όμως του Οδυσσέα είναι φτωχικό στη διακόσμησή του. μοιάζει περισσότερο με μεγάλη αγροικία. Αν και χωρίς τη λάμψη της επικής περιγραφής διακρίνουμε σ' αυτό χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός μυκηναϊκού κέντρου: αποθήκες, εσωτερικές αυλές, χώροι για το προσωπικό, μικροί ναοί ενσωματωμένοι στο κύριο κτίσμα, δαιδαλώδεις διάδρομοι.
- N.** Στα αντικείμενα διακρίνουμε μια προσπάθεια για πιστή αναπαράσταση. Οι φόρμες των αγγείων μοιάζουν με τις αντίστοιχες των μινωικών, λείπει όμως ο χρυσός και το ασήμι, τόσο συνηθισμένο στις βασιλικές αίθουσες του έπους. Ο αργαλειός της

Πηνελόπης είναι μάλλον ινδιάνικος ή νοτιοαμερικάνικος. Το κρεβάτι του Οδυσσέα κτίστηκε γύρω από τον κορμό μιας ελιάς, μόνο που την είδαμε καταπράσινη και όχι το πελεκημένο περίτεχνο κούτσουρό της, όπως διαβάζουμε στην Οδύσσεια.

- Ξ. Τα όπλα αναπαριστούν τα όπλα της εποχής και η σκηνή του αγώνα της τοξοβολίας δίνει μια λογική, και γι' αυτό αποδεκτή, εξήγηση του τρόπου που στήθηκαν τα πελέκια.
- Ο. Ο ενδυματολόγος, τέλος, έκανε καλή δουλειά. Στους πρωταγωνιστές αλλά και στους κομπάρσους αναγνωρίσαμε την υφή και το χρώμα των ρούχων που πιστεύουμε ότι φορούσαν οι ένδοξοι πρόγονοί μας.

4. Τα πρόσωπα (θεϊκά και ανθρώπινα)

- Π. Τα τρία πρωταγωνιστικά πρόσωπα της ταινίας αποδίδουν το ήθος και τη διάνοια των προσώπων του έπους. Συχνά παρακολουθούν τον αυθεντικό μύθο στις μεταπτώσεις τους τις συναισθηματικές και τα ξεσπάσματά τους. Δεν προβάλλονται όμως όλες οι αρετές του Οδυσσέα.
- Ρ. Τα δευτερεύοντα πρόσωπα είναι όλα πειστικά τόσο στο φιλικό όσο και στο εχθρικό στρατόπεδο. Εύμαιος, Φιλαίτιος, και Ευρύκλεια, αλλά και οι μνηστήρες αποδίδονται θαυμάσια ως χαρακτήρες. Το ίδιο και η Μελανθώ.
- Π. Το ίδιο μπορούμε να ισχυριστούμε και για τα θεϊκά πρόσωπα 1^{ης} και 2^{ης} κλάσης. Δεν είδαμε καθόλου το πρόσωπο του Δία, ενώ πήραμε μόνο μια μικρή γεύση του προσώπου του Ποσειδώνα που

ταυτίζεται με το υγρό στοιχείο. Παρά τη ρευστότητα της μορφής, η φωνή του ακούγεται βαριά και απειλητική.

- P.** Κυρίως προβάλλεται η Αθηνά με τα λαμπρά της μάτια και ο φτερωτός Ερμής, πειστικά νομίζουμε και οι δύο. Οι μικρότερες θεές, Καλυψώ και Κίρκη, διατηρούν τα χαρακτηριστικά θεοτήτων που μαγεύουν τους άνδρες με τα κάλλη τους ή τα ακατανίκητα φίλτρα τους και τους ξελογιάζουν.
- Π.** Η φρεσκάδα και ο αυθορμητισμός, η ευγένεια και η ομορφιά της Ναυσικάς προβάλλεται οπωσδήποτε, αν και ο σταθμός του Οδυσσέα στη Σχερία κάπως υποβαθμίζεται στην ταινία.
- P.** Ο Λαέρτης έχει εξαφανιστεί από την ταινία, αλλά έχει προβληθεί η Αντίκλεια όχι μόνο στον Άδη, όπως στην Οδύσσεια, αλλά και ως πεθερά της Πηνελόπης στο παλάτι.
- Π.** Μάλλον ο σκηνοθέτης ήθελε να μεγαλώσει το ρόλο της Ειρήνης Παπά που υποδυόταν τη μάνα του Οδυσσέα.

5. Η σαγήνη της εικόνας

- T.** Η ταινία ήταν βέβαια συναρπαστική και ήταν συναρπαστική γιατί ήταν εικόνα. Εικόνα έγχρωμη, πολύχρωμη, ζωντανή και κινούμενη.
- X.** Είχε όμως και ποικιλία. Πολυπρόσωπη, σε πολλά επίπεδα χώρου, εσωτερικά γυρίσματα που εναλλάσσονταν με εξωτερικά. Το αληθοφανές με το υπερβολικό αρμονικά δεμένα.
- T.** Μας άρεσαν οι πολεμικές σκηνές στην Τροία, κι ας ήταν εκτός θέματος.

- X.** Μας άρεσαν οι σκηνές με τη Χάρυβδη και τη Σκύλα, με τον Κύκλωπα, στον Κάτω κόσμο, στο ναυάγιο του Οδυσσέα πριν φτάσει στο νησί των Φαιάκων.
- T.** Μα πιο πολύ μας κέρδισε η σκηνή με τη μνηστροφονία κι ας μην είχε τα εφέ των άλλων σκηνών. Είχαμε, βλέπετε, συμμαχήσει με τον Οδυσσέα και τον Τηλέμαχο και η ταινία κατάφερε να μας πάει εκεί.
- X.** Μια εικόνα χίλια λόγια.
- T.** Ενώ καθόμασταν στον καναπέ μας.
- X.** Απολαμβάναμε τις τηγανιτές μας πατάτες.
- T.** Και το σουβλάκι μας ίσως.
- X.** Χαλαρά και χωρίς τη φωνή του καθηγητή να μας ανακαλεί στην τάξη.
- T.** Μπροστά στην εικόνα· όχι κάτω από το άγρυπνο βλέμμα του.
- X.** Κι ενώ επισημαίναμε τα λάθη και τις ανακρίβειες, επιμέναμε επειδή μας βόλευε.
- T.** Επειδή ήμασταν ήδη αιχμάλωτοι.
- X.** Της εικόνας που σαγηνεύει.
- T.** Του μαγικού ψέματος.
- X.** Που το λέμε «σινεμά».

6. Ο αντιπερισπασμός του λόγου

- Φ.** Ο λόγος δεν έχει τις δυνατότητες της εικόνας.
- X.** Το άσπρο και το μαύρο, οπτικά μας απωθεί ή μας προκαλεί.
- Φ.** Το κείμενο κείται νεκρό και περιμένει εμάς να το ζωντανέψουμε.
- X.** Με τη φωνή μας και μόνο.

- Φ.** Για το χρώμα του ήχου. Ζεστό, ψυχρό και τις ενδιάμεσες κλιμακώσεις.
- Χ.** Για το ύψος, την οξύτητα, το βάθος, την εσωτερικότητα, τις εναλλαγές.
- Φ.** Τους ρυθμούς και τις παύσεις.
- Χ.** Τις σιωπές της ανάγνωσης, όσο χρειάζεται για να κατασταλάξουν τα νοήματα, για να συλλάβει ο νους το μήνυμα και να το εννοήσει.
- Φ.** Εμείς και το κείμενο. Μόνο.
- Χ.** Να στήνουμε τα σκηνικά, να πλάθουμε πρόσωπα ανάλογα με τις ιδιότητές τους. Να τα κινούμε, να τα συνδέουμε, να τα αποσυνδέουμε. Να αγγίζουμε τη φωνή τους και να συντονιζόμαστε.
- Φ.** Να είμαστε ο Οδυσσέας τη μία, Αντίνοος την άλλη, αλλά και Δίας και Φήμιος και Καλυψώ στην ίδια ανάγνωση.
- Χ.** Ταυτόχρονα όμως και ο Όμηρος αφηγητής τότε αλλά και ο αναγνώστης εδώ και τώρα.
- Φ.** Μας αρέσει καί αυτό το παιχνίδι.
- Χ.** Στα σκοτεινά.
- Φ.** Χρειαζόμαστε μόνο λίγο φως. Το φως ενός κεριού αρκεί.
[Χαμηλώνουν οι προβολείς και ανάβουμε ένα κεριό στο αναλόγιο]
- Χ.** Και λίγο σιγαλιά.
- Φ.** Για να διαβάσουμε,
- Χ.** Λίγο σιγαλιά παρακαλούμε.
- Φ.** Για να ακούσουμε.
- Χ.** Το ποίημα.
- Φ.** Ας δοκιμάσουμε.

[Ακούγονται εκφραστικές αναγνώσεις τριών χαρακτηριστικών αποσπασμάτων από μαθητές].

B. Μέρος

- Ψ.** Η ταινία ήταν άμεσα αναλώσιμη. Το κείμενό μας όμως είναι πάντα εδώ. Στην τσάντα μας, στο θρανίο μας, στο γραφείο ή στη βιβλιοθήκη.
- Ω.** Η ταινία ήταν για κάποιο Σαββατόβραδο. Το κείμενο είναι όμως για όλη μας τη ζωή.
- A.** Η ταινία ήταν για μια μόνο φορά. Τα έδειξε, όσα έδειξε, οπωσδήποτε ζωντανά. Όμως σαν να πέθαναν όλα μόλις τέλειωσε το έργο.
- Ψ.** Το βιβλίο είναι εδώ. Και είναι τότε που ανοίγουν διάπλατα της φαντασίας οι κρουνοί, όταν το βιβλίο κλείνει.
- Ω.** Κλείνοντας το βιβλίο θέλαμε να δημιουργήσουμε κι εμείς. Να συνεχίσουμε των αιδών την τέχνη. Να εκφράσουμε στοιχεία του μύθου με διαφορετικούς όμως τρόπους. Μόλις ολοκληρώθηκε ο νόστος του Οδυσσέα άρχιζε το δικό μας ταξίδι. *«Οδυσσέως νόστος και απόπλους παιδων».*
- A.** Να πειραματιστούμε με τον λόγο σε άλλες όμως φόρμες.
- Ψ.** Με караβοκύρη τον Όμηρο.
- Ω.** Να πλάσουμε λίμερικς, λιανοτράγουδα και Χάι Κου. Λίμερικς. Εγγλέζικα πεντάστιχα λαϊκά ποιήματα με αυστηρή φόρμα αλλά παράλογα θέματα και κωμικά.
- Ψ.** Χάι-Κου. Ιαπωνέζικα τρίστιχα ποιήματα που συμπυκνώνουν σε δεκαεφτά μόνο συλλαβές τη δύναμη μιας εικόνας.
- Ω.** Δικά μας λιανοτράγουδα που αποτελούνται από δύο ζευγάρια ιαμβικών δεκαπεντασύλλαβων στίχων.

- A.** Απλώσαμε τα πανάκια της έμπνευσή μας.
- Ψ.** Μας βοήθησε και ο καθηγητής μας σε όλα αυτά αλλά πιστεύουμε ότι δημιουργήσαμε κάτι αξιόλογο.
- Ω.** Όπως μας βοήθησε και η κυρία Κωβαίου στη μελοποίηση και στην ενορχήστρωση των ποιημάτων μας.
- A.** Τους ευχαριστούμε και τους δύο όπως βέβαια και την κυρία Πατρινέλη που πάντοτε στέκεται δίπλα μας όταν τη χρειαστούμε.
[Ακούγονται μελοποιημένες οι δημιουργίες των μαθητών από ομάδες «αιδών» με συνοδεία οργάνων].

Ραψωδία ζ

Λιανοτράγουδα

- Δυσσέα μου, Δυσσέα μου στου ποταμιού την κοίτη
Πώς άλλαξες, πώς μόρφυνες με μιας και τώρα λάμπεις;
- Είναι η θεά που μ' άγγιξε του Δία η θυγατέρα
Και τώρα με τη Ναυσικά τον νόστο μου ετοιμάζω.

****

Τον Οδυσσέα που λούζεται στο δροσερό ποτάμι
μεταμορφώνει η Αθηνά σε μορφονιό λεβέντη.

Του σβήνει όλη την κούραση, γλυκαίνει την αλμύρα
σαν τα ζουμπούλια τα μαλλιά τη Ναυσικά μαγεύουν.

****

Λίμερικ

Λούζεται ο Δυσσέας από την Ιθάκη
πίσω από τις καλαμιές στο ποταμάκι.
Η Αθηνά με τέχνη τον χρυσώνει
και την καρδιά της Ναυσικάς ματώνει
το όνειρο του γάμου με τον χρυσονιό απ' την Ιθάκη.

Χάι Κου

1. Ολόιδια Άρτεμη / η κόρη αειπάρθενη / το τόπι πετά.
2. Χαρές και γέλια / την κοιμωμένη σπίθα / πάλι ανάβουν.
3. Να ο Δυσσέας / ηλίου λαμπρότερος / μετά το μπάνιο.
4. Φοινικιάς βλαστός / θαυμάζει το Δυσσέα / άντρα τον θέλει.

Ραψωδία ι

Λιανοτράγουδο

Τον Κύκλωπα Πολύφημο τυφλώνει μ' εξυπνάδα
που τους συντρόφους του έφαγε ωμά και μ' αγριάδα
κάτω απ' τα σκέλια των αρνιών όλους τους άλλους δένει
και σαν τους δώσει λεφτεριά μόνο κι αυτός του βγαίνει.

Λίμερικ

Κάποιος ξένος απ' την Κρήτη σε νησί Κυκλώπων φτάνει.
Στη σπηλιά του ένας τον κλείνει και πολλούς συντρόφους χάνει.
Το τέρας του υπόσχεται τελευταίο να τον φάει
μα ο ξένος το τυφλώνει, αφού πρώτα το μεθάει,
ο πολύτροποφιλέταιρος ούτις. Και ποιος τώρα τον πιάνει;
Τον άλλον ποιος θα τονε γιάνει;

Χάι Κου

1. Κάποιος κανένας / κερνά τον Πολύφημο / κρασάκι ύπνου.
2. Σε ύπνου μάτι / παλεύει ελίτικο / στρίβει με τέχνη.
3. Του ύπνου βορά / κείτεται ο Κύκλωπας / με μάτι σβηστό.

Ραψωδία λ

Χάι Κου

Ψυχές πεσόντων / σαν πιουν το μαύρο αίμα / φωνή γεννάνε.

Ψυχή μανούλας / τα πολύτροπα χέρια / δεν αγκαλιάζουν.

Ζητά τον τάφο / κατάκοπη η ψυχή / του Ελπήνορα.

Ο Αχιλλέας / του Άδη βασιλεία / δεν την πόθησε.

Ραψωδία π

Λιανοτράγουδο

Τον βλέπει τον Τηλέμαχο τον Εύμαιο ν' αγκαλιάζει
και την καρδιά και την ψυχή με μιας την κομματιάζει.

Μα δεν μιλά, δεν τον κοιτά, το γιο του δεν αγγίζει.

Γιατί 'ναι πολυμήχανος κι άλλα στο νου γυρίζει.

****

Λίμερικ

Ένας ξένος απ' την Κρήτη μένει στου Εύμαιου το σπίτι

μέσα είναι κλειδωμένος και ποτέ δε σκάει μύτη

όλα θέλει να τα μάθει του παλατιού τα πάθη

ένα σχέδιο μελετάει που όμως δε σηκώνει λάθη:

πώς θα σφάξει τους μνηστήρες, ο ψευτογεροζητιάνος από την Κρήτη.

Χάι Κου

Μπαίνει ο νέος / στου Εύμαιου τη σάνη / τρέμει ο γέρος

Βλέπει ο Δυσσέας / τα φιλιά και τα χάρδια / δαγκώνει τα χείλη

Ωρα αλήθειας / τη μάσκα του να βγάλει / ψάχνει ο Δυσσέας

Μια μεγαλύτερη σύνθεση

Τον Οδυσσέα που λούζεται στο δροσερό ποτάμι
μεταμορφώνει η Αθηνά σε μορφονιό λεβέντη.
Του σβήνει όλη την κούραση, γλυκαίνει την αλμύρα,
σαν τα ζουμπούλια τα μαλλιά τη Ναυσικά μαγεύουν.

Γεροπολύτροπε παμπόνηρε. Και τώρα ποιος σε πιάνει;
παμπόνηρε καταφερτζή, την κόρη ποιος θα γιάνει;

} ρεφρέν

Γεροδυσσεά που λούζεσαι μόνος στο ποταμάκι
η αγαπημένη σου θεά με τέχνη σε χρυσώνει
και την καρδιά την τρυφερή της Ναυσικάς ματώνει
το όνειρο του γάμου της με σε παλικαράκι.

Γεροπολύτροπε παμπόνηρε. Και τώρα ποιος σε πιάνει;
παμπόνηρε επιδέξιε. Την κόρη ποιος θα γιάνει;

} ρεφρέν

Με ιστορίες σου παλιές σ' Αλκίνοο και Αρήτη
Τα πάθη σου μαθαίνουμε σαν άφησες την Τροία.
Μα την καρδιά της Ναυσικάς την τρώει μια αγωνία
αν θα 'μενες χρόνια πολλά και στο δικό τους σπίτι.

Γεροπολύτροπε παμπόνηρε. Και τώρα ποιος σε πιάνει;
παμπόνηρε πολύτροπε. Την κόρη ποιος θα γιάνει;

Γεροπολύτροπε παμπόνηρε. Και κανένας δε σε φτάνει
παμπόνηρε ψευτολογά, σαν φύγεις θα πεθάνει.

} ρεφρέν